

Edebî Eserlerin Sadeleştirilerek Yeniden Yayımı Üzerine Uygulamalı Bir Örnek:

NESL-İ AHÎR

*Alev SINAR**

ÖZET

Nesl-i Ahîr, 7 Eylül 1908-5 Mart 1909 tarihleri arasında *Sabah Gazetesi*'nde tefrika edilmiş olan *Nesl-i Ahîr*, yazarın sağlığında ne kitap halinde yayımlanmış ne de sadeleştirilmiştir. Eserin elimizdeki tek nüshası 1990 yılında Şemsettin Kutlu tarafından Son Kuşak alt başlığı ile hazırlanan sadeleştirilmiş baskısıdır. Ancak *Nesl-i Ahîr*'in kitap halindeki bu tek baskısında, yeni harflere aktarma ve sadeleştirme işlemi sırasında orijinal metinden çok uzaklaşıldığı ve bu baskıyı hazırlayan Şemsettin Kutlu'nun tasarrufuyla Halit Ziya'nın kaleminden çıkan metnin büyük ölçüde değiştirildiği görülmektedir.

Kimsenin bir edebî metne müdahale ve özellikle yazarın üslûbunu değiştirme hakkı olmadığı gibi "büyük bir üslûpçu" olan Halit Ziya'nın sağlığında kitap halinde yayımlanmamış olsa bile bir eserinin yıllar sonra yayıma hazırlanırken böyle bir müdahaleye maruz kalması çok daha vahimdir. *Nesl-i Ahîr*'in bu sadeleştirilmiş baskısı ne yazık ki edebiyat araştırmacıları ve diğer disiplinlerin uzmanları tarafından bilimsel anlamda kullanılabilecek nitelikte olmadığı gibi sıradan okuyucu için de rahatlıkla takip edilebilecek bir anlatımdan uzaktır.

"Edebiyat biliminin ilk görevlerinden birisi malzemelerinin bir araya getirilmesi", "metnin sahliliğinin" ortaya çıkarılmasıdır. Aksi takdirde "edebî eserlerin eleştirel tahlili ve tarihî çerçevesi içinde anlaşılması çok zorlaşabilir. Bu çalışmada halen *Nesl-i Ahîr*'in mevcut tek baskısı ile yazarı tarafından tefrika halinde gazetede bırakılmış nüshaları arasındaki fark ortaya koyulacak ve bu suretle orijinal metne zarar vermemek adına bir metnin edisyonunun zorluğuna ve ne kadar ciddi bir çalışmayı gerektirdiğine dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler

Edebî eser, Edisyon, Edisyonla kriterler, Sadeleştirme, Nesl-i Ahîr, Son Kuşak.

Bir yazar edebiyatın her türünde eser verebilir. Bu eserlerin hepsi yayımlanmamış olabilir, bazen böyle bir eser ölümünden sonra yazarın şahsi

* Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / alav01@hotmail.com

evrakı arasından çıkabilir, gazete veya dergi sütunlarında yayımlandığı haliyle kalabilir. Bazı yazar ve şairler önceki yıllarda yayımladıkları metinleri yeni yayımladıkları kitaplara almamış olabilirler ya da daha sonra metnin içinde değişiklik yapmış olabilirler. Bir metnin edebî değer taşıyor olması elbette asıl gerekli olan husustur ve bu değere karar vermek edebiyat araştırmacısının görevidir. Ancak bazen bir metin edebî kıymet taşımadığı, ikinci ya da üçüncü derecede bir çalışma olduğu halde bile önem arz edebilir. Bir edebiyat araştırmacısı için yazarın ister acemilik, ister çıraklık, ister olgunluk, ister düşüş dönemi olsun yazdığı eserlerinin hepsi önemlidir. Çünkü öncelikli olarak bir yazarı tam olarak değerlendirmenin yolu buradan geçer. Bir yazarın külliyatının ortaya çıkarılması onun gelişmesini, duygu ve düşünce dünyasındaki iniş çıkışları, değişimleri, aldığı tesirleri görüp onun hakkında sağlıklı bir hüküm vermeyi sağlamanın yanı sıra bu eserlerin yazıldıkları dönemlere tanıklık etmeleri ve devri aydınlatan bilgiler içermeleri bakımından da büyük önem taşır. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Nesl-i Ahîr* adlı romanı da tefrika olarak gazetede kalmış, yazarı tarafından kitap olarak yayımlanmamış, ancak ele aldığı devir hakkında çarpıcı bilgiler içeren ve bu nedenle üzerinde düşünülmesi gereken bir eserdir.

Halit Ziya Uşaklıgil'in son romanı olan *Nesl-i Ahîr*, 7 Eylül 1908 - 5 Mart 1909 tarihleri arasında *Sabah Gazetesi*'nde tefrika edilmiştir¹. Tefrika sayısı 149'dur². II. Meşrutiyet sonrasının heyecanı ile kaleme alınmış romanda II. Abdülhamid devrine yöneltilmiş sert bir eleştirel bakış hakimdir. II. Abdülhamid'in izlediği iç politika, istibdad idaresi, hafiye teşkilatı ile insanların neredeyse nefes alamaz noktaya gelmeleri, bozulan devlet daireleri, memuriyette kayırmanın ve kollamanın esas olması şiddetle eleştirilmiş ve böyle bir idare altında bozulan sosyal hayat ve perişan durumda olan halk gözler önüne serilmiştir. Bütün bunların yanı sıra

¹ *Nesl-i Ahîr*, Sabah, nr. 6808-6996, 7 Eylül 1908-5 Mart 1909. (Alıntılar bu tefrikadandır.)

² Bu tefrikalar İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Taksim Atatürk Belediye Kitaplığı, Ankara Milli Kütüphane, Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi ve İzmir Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi olmak üzere beş ayrı kütüphaneden elde edilen *Sabah* gazetesinin nüshaları bir araya getirilerek tamamlanmıştır. Ne yazık ki *Nesl-i Ahîr*'in tefrika edildiği 7 Eylül 1908 ile 5 Mart 1909 arasındaki sayılar hiçbir kütüphanede tam olarak mevcut değildir.

romanda II. Abdülhamid'in baskılı idaresi altında bunalan gençliğin hayata nasıl baktığı da yansıtılmıştır. II. Abdülhamid devrindeki baskıların canlı tanığı olan Halit Ziya Uşaklıgil'in bu romanı sadece edebiyat araştırmacılarını değil tarihçileri ve siyaset bilimcileri de ilgilendiren bilgiler içermektedir³.

Nesl-i Ahîr, yazarı tarafından ne kitap haline getirilmiş ne de sadeleştirilmiştir. Eserin tek nüshası 1990 yılında Şemsettin Kutlu tarafından *Son Kuşak* alt başlığı ile hazırlanan sadeleştirilmiş baskısıdır⁴. Sadeleştirme Osmanlı Türkçesi'ni bilmeyen yeni nesillere Türk Edebiyatı'nın klasikleri arasına girmiş olan eserlerimizi ve bu yolla kültür değerlerimizi tanıtmak için önemli bir faaliyettir. Ancak *Nesl-i Ahîr*'in kitap halindeki tek baskısında, yeni harflere aktarma ve sadeleştirme işlemi sırasında orijinal metinden çok uzaklaşıldığı ve bu baskıyı hazırlayan Şemsettin Kutlu'nun tasarrufuyla Halit Ziya'nın kaleminden çıkan metnin büyük ölçüde değiştirildiği görülmektedir. Kimsenin bir edebî metne müdahale ve özellikle yazarın üslûbunu değiştirme hakkı olmadığı gibi "büyük bir üslûpçu"⁵ olan Halit Ziya'nın bir eserinin, yayıma hazırlayan tarafından böyle bir müdahaleye maruz kalması çok daha vahimdir. *Nesl-i Ahîr*'in bu sadeleştirilmiş baskısı ne yazık ki edebiyat araştırmacıları ve diğer disiplinlerin uzmanları tarafından kullanılabilecek nitelikte olmadığı gibi⁶

³ René Wellek-Austin Varren tarafından hazırlanan *Edebiyat Teorisi* adlı çalışmada "edebiyattan bir çeşit sosyal belge çıkarmak mümkündür" ifadesi yer almaktadır (René Wellek-Austin Varren, *Edebiyat Teorisi*, Çev. Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir, 1993, s. 82). Edebî eserlerden "sosyal gerçekliğin bir tablo"sunu çıkarmanın mümkün olduğu bilimin kabul ettiği bir gerçektir. Ancak romanın bir kurgu olduğu ve romandaki itibarî âlem ile gerçek hayatın bire bir örtüşmesinin mümkün olmadığı unutulmamalıdır (bkz. Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1991)

⁴ *Nesl-i Ahîr (Son Kuşak)*, haz. Şemsettin Kutlu, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1990 (Alıntılar bu baskıdandır.) Bu baskıda romanın tefrika tarihi 2 Eylül 1908- 1 Ekim 1909 olarak gösterilmiştir.

⁵ Zeynep Kerman, "Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Baba", *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, s. 119

⁶ Zeynep Kerman tarafından hazırlanan *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Batılı Yaşayış Tarzı İle İlgili Unsurlar* adlı çalışmada da bu husus vurgulanmıştır: "Nesl-i Ahîr, 1990 yılında Şemsettin Kutlu tarafından (*Son Kuşak*) alt başlığıyla sadeleştirilerek yayınlanmıştır. Ancak bu çok kötü sadeleştirilmiş baskının ilmi bir araştırmada kaynak olarak kullanılması mümkün değildir." (Zeynep Kerman, *Halit Ziya*

sıradan okuyucu için de rahatlıkla takip edilebilecek bir anlatımdan uzaktır. “Edebiyat biliminin ilk görevlerinden birisi malzemelerinin bir araya getirilmesi”, “metnin sahlıhlığının” ortaya çıkarılmasıdır⁷. Aksi takdirde “edebî eserlerin eleştirel tahlili ve tarihî çerçevesi içinde anlaşılması çok zorlaşabilir⁸”.

Bu bildiride yukarıda birçok bakımdan önemli olduğunu anlatmaya çalıştığım ve halen edisyonu ile meşgul olduğum *Nesl-i Ahîr*’in mevcut tek baskısı ile yazarı tarafından tefrika halinde gazetede bırakılmış nüshaları arasındaki fark ortaya koyulacak ve bu suretle orijinal metne zarar vermemek adına bir metnin edisyonunun zorluğuna ve ne kadar ciddi bir çalışmayı gerektirdiğine dikkat çekilecektir.

1 - Okuma Hataları

Nesl-i Ahîr’ın kitap halindeki tek nüshasında metnin anlamını değiştirecek hatta okuyucuya yazarın söylemek istediğinin tam tersini düşündürecek derecede büyük okuma hataları vardır. Oysa kitabın önsözünde doğru okuma üzerinde titizlik gösterilmesi gereğine dikkat çekilmiş ve bu kitap hazırlanırken bu titizliğin uygulandığı belirtilmiştir. Okuma konusunda gösterilen hassasiyet ve dikkate örnek olmak üzere de şöyle bir açıklama yapılmıştır (!):

“Bizim, romanda “Mücella” olarak verdiğimiz kadın adı “Mecelle” olarak de verilebilirdi. Eski harfle imlâ açısından bunun Mecelle okunması, Mücella olarak okunmasından daha da uygun düşmektedir. Ancak Osmanlıca kadın adları arasında Mücella vardır ama Mecelle yoktur.” (s. 13)⁹

Uşaklıgil’in Romanlarında Batılı Yaşayış Tarzı İle İlgili Unsurlar, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1995, s. 8). Zeynep Kerman Halit Ziya ile ilgili bir başka çalışmasında da Şemsettin Kutlu tarafından hazırlanan *Nesl-i Ahîr*’in dikkatsiz ve özensiz bir çalışma olduğuna dikkat çekmiştir: “Halit Ziya gibi büyük bir üslûpçunun eserine böylesine gelişigüzel, sorumsuzca tasarruf etmeğe kimsenin hakkı olmamalıdır. Kaldı ki, bu eserin, yazarın kaleminden çıktığı şekilde orijinal metni kitap halinde çıkmamışsa hazırlayıcının daha titiz davranması gerekir.” (“Halit Ziya Uşaklıgil’in Romanlarında Baba”, *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, s. 120)

⁷ René Wellek-Austin Varren, *Edebiyat Teorisi*, s. 41.

⁸ René Wellek-Austin Varren, *a.g.e.*, s. 41.

⁹ Mücella olarak geçen bu özel adın tefrikada mim-cim-lam-ye harfleri ile yazılmıştır; “mecelle” kelimesi ise mim-cim-lam-he ile yazılmaktadır.

- * “Ada hakkında biraz daha yüksek fikirlerim vardı.” (tef. 14)
“Ada *üzerine* biraz daha yüksek *düşüncelerim var*.” (s. 65)
- * “Pederinizin oraya i’zâmı esbâbını bilmiyorlar, ...” (tef.18)
“*Babanızın oraya gönderilmesinin nedenlerini biliyorlar*” (s. 76)
- * “Me’murîn-i devletten zevâta benzer çehreler görülüyordu.” (tef. 18)
“*Devlet memurlarından kimselere benzemeyen yüzler* görülüyordu” (s. 77)
- * “Alnının üzerinde iri ter damlaları yuvarlanıp ...” (tef. 18)
“Alnının üzerinde *iki* ter damlaları yuvarlanıp ...” (s. 75)
- * “... güya İrfan’ın bîçâre sadâ-yı girye-dârı demin oracıkta babasını dilenmek için ağlamamış idi, ...” (tef. 19)
“... *sanki İrfan’ın zavalhı ağlayan sesi* demin oracıkta babasını *dinlemek için ağlamamıştı* ...” (s. 79)
- * “... bu memleket otuz sene ...” (tef. 20)
“... bu *ülke otuz üç yıl* ...” (s. 90)¹⁰
- * “... bütün diğer memleketlere benzer bir sahne-i hayat uyansa ...” (tef. 24)
“... bütün *öteki ülkelere* benzer bir *hayat sahnesi ayınsa*...” (s. 95)
- * “Limon İskelesi” (tef. 39)
“*Liman İskelesi*” (s. 151)
- * “Şefik yirmi beş yaşında idi” (tef. 46)
“Şefik *yirmi bir* yaşındaydı” (s. 174)
- * “Bütün mesâfat ve menâzır kısalmış ...” (tef. 62)
“Bütün *uzaklıklar ve görüntüler kısılmış* ...” (s. 226)
- * “... yanlarına gelmemesini sâkit bir agrâz kabîlinden telakki ederek ...” (tef. 68)
“...yanlarına *gelmesini* sessiz bir özel amaca bağlayarak ...” (s. 247)

¹⁰ Bu okuma hatasının yanı sıra vak’anın 1905 tarihinde geçtiğini hatırlatmak gerekir.

- ★ "... bütün râstâların [*dürüst, saf insanların*] bir nev'i reh-nümâsı, ...” (tef. 78)
 "... bütün hastaların bir *tür pusulası* ...” (s. 279)
- ★ "... bütün hissiyâtını güya üşütüvermiş idi” (tef. 79)
 "... bütün *duygusallığını sanki uyuşturmuştu*.” (s. 282)
- ★ "... yıldızlar seziliyordu.” (tef. 99)
 "... yıldızlar seçiliyordu.” (s. 351)
- ★ “Samime evvela sarı saçlarının altında daha donuk görünen simasında hazin bir tebessümün dalgalarıyla ona baktı, sonra bahse girmekten üşenen bir gevşeklikle:” (tef. 128)
 “Samime *önce* sarı saçlarının altında daha donuk görünen *yüzünde hüznü* bir *gülümsemenin* dalgalarıyla ona baktı, sonra *konuyu uzatmaktan* üşenen bir gevezelikle...” (s. 452)
- ★ “Selim bin Bedri”
 “Selim Bey el- Bedri”
- ★ “Vilâyat-ı Selâse”
 “Vilâyat-ı Sülûse”

2- Metinde Yer Almayan İfadeler

“Büyük bir üslûpçu” olduğu bütün edebiyat araştırmacıları tarafından kabul edilen Halit Ziya Uşaklıgil’in¹¹ anlatımı yetersiz bulunmuş olmalı ki *Nesl-i Ahîr*’in *Sabah*’ta yayımlanan tefrikasında olmayıp, kitap haline getirilirken ilâve edilen ya da değiştirilen kelime, kelime grupları ve cümleler vardır. Kitabın girişinde yapılan açıklamada bu husus üzerinde durulmuş ve “*küçük ölçüde olmak üzere*” “*çukur doldurma yoluna gidilmiştir*” (s.19) ifadesiyle metinde yer almayan ifadelerin mevcut olduğu itiraf edilmiştir. Anlamı daha da belirginleştirmek ya da anlatıma ayrınıtı

¹¹ Halit Ziya Uşaklıgil’in de mensup olduğu Servet-i Fünûn topluluğunun üslûba verdiği büyük önem için bkz. Mehmet Kaplan, “Mai ve Siyah Romanının Üslûbu Hakkında”, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992, s. 437-458; Halit Ziya Uşaklıgil’in Türk dili ile ilgili düşünceleri ve dilin doğru kullanılmasına karşı gösterdiği hassasiyet için bkz. Zeynep Kerman, “Halit Ziya Uşaklıgil ve Türk Dili”, *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, s. 127-135.)

katabilmek için gerekli görülen yerlerde eklemeler ve açıklamalarda bulunmuş olmasının hesabı yukarıdaki açıklamadan da anlaşıldığı üzere “çukur doldurma” yöntemi ile verilmiştir.

A) Eklenen İfadeler

- * “Nüzhet Bey -Postada kalsın-” ibaresiyle irsalini ...” (tef. 13)
 “Nüzhet Bey -Postada kalsın- Post restand” cümlesiyle gönderilmesini ...” (s. 62)
- * “... bazen mühimce emlâk ve akar işlerinde vesâtet eyleyerek, fakat bütün bu muamelatında rast-gûlukla, namuskârlıkla ...” (tef. 95)
 “... kimi zamanlar da mülk ve gelir işlerinde aracılık yaparak aylık gelirini artırırdi. Ama bütün yaptığı şeylerde dürüstlüğü ve namushuluğu ...” (s. 336)
- * “İrfan’ı hareme götürmüş, piyano çaldırmış idi” (tef. 97)
 “İrfan’ı konağının harem bölümüne götürmüş, ona piyano çaldırmıştı.” (s. 345)
- * “Kur’a efrâdından, vilâyat ahalisinden, bilhassa asıl Türk yatağı olan yerlerde bazı emrâzın da inzimâm-ı tahribatıyla ...” (tef. 97)
 “Kura ile askere alınmalardan, İstanbul dışında, vilayetler halkının sağlıksızlıklarından, özellikle asıl Türk yatağı olan yerlerde kimi kötü hastalıkların (frengi gibi) da eklenmesiyle ...” (s. 346)
- * “Denebilir ki bu hadd-i zâtında mevcut olmayan bir adamdır ki yegâne mâhiyeti başkalarının zihninde uyanan hayalinden ibarettir. Eminim bu, casusluğa, hafiyeliğe hep bu ihtiyaç ile sülûk etmiştir.” (tef. 98)
 “Denebilir ki, bu, aslına bakarsanız gerçekte var olmayan bir adamdır ki, tek niteliği başkalarının kafasında uyanan hayalinden başka bir şey değildir... Ve Süleyman Nüzhet düşünmesini sürdürüyordu. “Hiç kuşku yoktur ki bu adam casusluğa, hafiyeliğe hep bu gereksinmesi yüzünden yönelmiştir. (s. 347)
- * “... şu dakikada, Server’i hayatta tesadüfen bulunmuş az çok şâyân-ı tecessüs çehrelerden biri olmak üzere telâkki ile başlayarak yine o suretle bırakıp geçmeye azmetmiş olan Süleyman Nüzhet’ten pek uzak idi.” (tef. 102)

“... şu dakikada, Server’i hayatta bir rastlantı sonucu bulunmuş, az çok merakla üzerinde durulmaya değer yüzlerden biri olmak üzere değerlendirilmeye başlayarak sonunda gene öylece bırakıp geçip gitmeye niyetlenmiş olan Süleyman Nüzhet yeni bir Süleyman Nüzhetli ve eskisinden pek uzaktaydı.” (s. 360)

- ★ “Bunu söylerken İrfan’ın yüzünden hafif bir pembe gölge geçti:
- Bu maîşet meselesine dair ...” (tef. 118)”
- “Bunu söylerken İrfan’ın yüzünden hafif bir pembelik geçti ve konuşmasını sürdürdü:
- Bu geçim sorununa ilişkin ...” (s. 417)
- ★ “O zaman bu valide bütün elemelerini takrire başladı. İrfan’ın hayatını tasvir etti,...” (tef. 120)
- “O zaman bu anne, bütün elemelerini bir bir dile getirmeye başladı. İrfan’ın, çocukluğundan beri olan hayatını anlattı.” (s. 425)
- ★ “Mademki artık Azra babasından ayrılmak istemiyor, onunla beraber, bu sabah İrfan’a latife tarzında söylenen şeyi icra edecekti. Dürüst-âne bir cevap ile tehlikeyi daha ziyade takrib etmekten tavakki ederek kalktı.” (tef. 139)
- “Mademki artık Azra babasından ayrılmak istemiyor, onunla birlikte, bu sabah İrfan’a bir şaka gibi söylediği şeyi yerine getireceklerdi: İhsaniye önünde demirli bulunan şileplerden birine atlayıp ... Şeyda Bey’e öfkeli ve katı bir karşılık vererek tehlikeyi daha fazla yakkınlaştırmaktan çekinmek isteyerek kalktı. (s. 491)

B) Değiştirilen İfadeler

- ★ “Nüzhet’in hayatında” (tef. 11)
- “Nüzhet’in anısında” (s. 53)
- ★ “Karşısında Nüzhet’i, bu kemâl-i safvet ü samimiyetle kendisine uzanan eli bulunca, evvela onu yakaladı, ağzına götürdü ...” (tef. 13)
- “Karşısında Nüzhet’i, bu gerçekten paklık ve içtenlikle kendisine uzanan eli bulunca, önce onu yakaladı, dudaklarına götürdü.” (s. 61)
- ★ “Birden Azra elini onun koluna koydu” (tef. 60)
- “Birden Azra elini onun eline koydu.” (s.221)

- * “Güya bütün Marmara’yı vermek isteyen bir vaziyetle ...” (tef. 60)
“ Sanki bütün Marmara’yı kapsamak isteyen bir *hale* ...” (s. 221)
- * “ O zaman yoldan çıktılar, beş on hatve aşağı indiler.” (tef. 60)
“ O zaman yoldan ayrıldılar, beş on *adım* aşağı indiler.” (s. 221)
- * “... bu gurûb eden güneşin levha-i ihtişamına daldılar.” (tef. 62)
“... bu *batmakta olan* güneşin *görmeli tablosuna* baktılar.” (s. 226)
- * “Galata’da şuraya buraya uğrarken ...” (tef. 77)
“Karaköy’de şuraya buraya uğrarken ...” (s. 276)
- * “... kahır ve azabını yiye yiye büyümüş ...” (tef. 91)
“ ... *kahr ve ezincini* çeke çeke büyümüş ...” (s. 323)
- * “esmerleşen sema” (tef. 99)
“kararmakta olan gökyüzü” (s. 350)
- * “Nevvare’yi dört kelime ile tanıttı” (tef. 100)
“Nevvare’yi birkaç cümleyle tanıttı” (s. 356)
- * “Oyuna devam ederken ...” (tef. 113)
“Oyuna yeniden başlanırken ...” (s. 400)
- * “Bu soğukta cesaret edememişlerdi.” (tef. 119)
“Bu soğukta bunu göze alamamışlardı” (s. 420)
- * “Hayır, bu hayatın içinden çıkmalıydı.” (tef. 122)
“Hayır, bu hayatın içinden sıyrılmalıydı” (s. 431)
- * “Bir fikir takip ediyormuşçasına, dalgın, sobayı körükledi...” (tef. 126)
“*Kafasından bir düşünce geçiyormuşçasına*, dalgın halde sobayı dürtükledi ...” (s. 444)
- * “O, kendisini salıveriyordu, ...” (tef. 127)
“O, kendisini bırakıverdi.” (s. 448)
- * “Devam et, rica ederim” (tef. 127)
“ Kesme, konuş, rica ederim” (s. 449)
- * “Eminim ki ...” (tef. 138)
“ Çok iyi biliyorum ki ...” (s. 484)

* “Yalnız bana haber verir misin?” (tef. 138)

“Yalnız bana bildirir misin?” (s. 485)

* “Süleyman Nüzhet’in asabında endişe-bahş bir istidâd-ı irtîâş hâsıl oluyordu. Kendi kendisine daha ziyade kalırsa sükûn u itidalini muhafaza etmek kararıyla kabil-i telif olmayacak surette cevap vereceğinden korkuyordu.” (tef. 139)

“Süleyman Nüzhet’in sinirlerinde kaygı verici bir ürperme, bir gerilme başlıyordu. İçinden düşünüp yorumladı: Burada daha fazla kalırsa soğukkanlılığını koruma alışkanlığıyla kolay kolay bağdaşamayacak biçimde, bu adamın sözlerine karşılıklar vereceğinden korkuyordu.” (s. 489)

3- Metinde Olduğu Halde Kitapta Yer Almayan İfadeler

Nesl-i Ahîr kitap haline getirilirken gazetedeki tefrikada olduğu halde atlanmış, belki gereksiz bulunarak çıkarılmış (!) kelime, kelime grupları ve cümleler vardır. Oysa “yaradılıştan romancı” olan Halit Ziya Uşaklıgil üzerinde çalışanların birleştikleri hususlardan biri yazarın kompozisyon-daki mükemmelliği, bir roman yazarı olarak ayrıntı ile bütün arasında kurduğu mükemmel bağdır¹². Bu sebeple sık sık Halit Ziya’nın romanlarından tek bir cümlenin bile çıkarılmasının romanın bütününe zarara vereceği hükmü tekrarlanır. Halit Ziya gibi Türk romancılığının usta bir kaleminin seçerek kullandığını iyi bildiğimiz kelimelerinin ve cümlelerinin bazılarının gereksiz bulunması son derece şaşırtıcıdır.

* “Biraz da İzmir’i, **belki** Ayasluğ harabelerini görürüm.” (tef. 12)

“Biraz da İzmir’i, Ayasluğ harabelerini görürüm.” (s. 55)

* “Nüzhet misafirleri istikbal için iskeleye inmek zamanına intizâren açık penceresinin önünde, üzerine yalnız **alınacak ceketiyle başına giyilecek fesi kalarak, son postanın getirdiği** cerâid ve resâilin kuşaklarını açarak bir göz atmakla iktifa ediyordu.” (tef. 13)

¹² bkz. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Halit Ziya Uşaklıgil”, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, haz. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977, s. 275-278, s. 278-281.

“Nüzhet *konukları karşılamak için iskeleye inme zamanını bekleyerek* açık penceresinin önünde, üzerine *sadece gazete ve dergilerin* kuşaklarını açarak bir göz atmakla *yetiniyordu*.” (s. 62)

- * “Nihayet üç gün, bir dakika onu görmeye, **bir kelime söylemeye** muvaffak olmaksızın ...” (tef. 13)

“*Sonunda* üç gün, bir dakika onu görmeyi *başaramaksızın* ...” (s. 78)

- * “... ötede Süleyman Nüzhet, Şakir, Behiç, Dâniş, Kâşif, yanında Sâhirle Muzaffer, sâkit, gayr-ı müteharrik dinliyorlardı; **boğazlarından lokmalar geçmiyordu; daha yemeğe vakit bulamadan doymuşlardı**, ellerinde kopardıkları ekmek parçaları teahhur ediyordu.” (tef. 19)

“...ötede Süleyman Nüzhet, Şakir, Behiç, Daniş, Kaşif, yanında SAHîrle Muzaffer, *sessiz, hareketsiz* dinliyorlardı. Ellerinde kopardıkları ekmek parçaları *gecikiyordu*.” (s. 79)

- * “...makalenin Türkçe’ye tercümesini, **sonra Fransızca olarak bir cevap tahririni** istedi.” (tef. 68)

“.... makalenin Türkçe *bir çevirisini* istedi.” (s. 248)

- * “Bu **son** söz ...” (tef. 72)

“ Bu söz ...” (s. 261)

- * “ -Şimdi beni köşke kadar götürür, bırakırsınız. İşte size itaat ettim, bir küçük seyran yaptık. Zannederim ki bu kâfidir.

dedi.

Süleyman Nüzhet pek iyi anlayamadı. Server’in sesinde hem ciddiyete hem latifeye benzer bir mana vardı ki tamamıyla sarîh değildi:

-Latife ediyorsunuz, dedi,” (tef. 100)

“- Şimdi beni köşke kadar götürür, bırakırsınız. İşte size itaat ettim, bir küçük *gezinti* yaptık. *Sanırım* ki bu *yeterlidir*.

dedi.

- *Şaka* ediyorsunuz, dedi ...” (s. 356)

- * “Server’in gözleri yavaşça inerek ona beyân-ı muvafakat edince birden müsterih olmuş idi. **Yalından çıkarken artık mülâkatı bile düşünemiyordu**. Ona asıl lâzım olan mülâkat değil...” (tef. 107)

“Server’in gözleri yavaşça inerek *bu isteği kabul ettiğini bildirince* birden *yüreği rahatlamıştı*. Ona asıl gerekli olan *buluşmanın kendisi değil ...*” (s. 380)

- * “İrfan bunu müteakip defteri tersine çevirdi, **on dokuzuncu neşideyi çaldı** ve hemen yirminciye geçti, ...” (tef. 120)

“İrfan *bu parçadan sonra* defteri tersine çevirdi ve hemen yirminciye geçti.” (s. 423)

- * “Süleyman Nüzhet, Azra’ya baktı. **O da babasına baktı**; baba kız, sebebini bilmeksizin hazin bir tebessümle gülüştüler.” (tef. 120)

“Süleyman Nüzhet, Azra’ya baktı. Baba kız, sebebini bilmeksizin, *hüzünlü bir gülümsemeyle* gülüştüler.” (s. 423)

- * “... fakat Suatla izdivaç vukua geldikten sonra yalısı Mısır ekâbirinden birine kiralamaya şitâb etmiş ve bir küçük ev döşeyecek kadar eşya alarak **Refia ile beraber Bebek’ten kaçmış idi**. Haydarpaşa’da bir küçük ev bularak orada yerleşmişti; ...” (tef. 130)

“Ama Suatla *evliliği gerçekleştikten* sonra yalısını hemen aceleyle, Mısır *zenginlerinden ve ileri gelenlerinden* birine kiralamış ve bir küçük ev döşeyecek kadar eşya alarak Haydarpaşa dolaylarında bir küçük ev *bulmuş*, orada yerleşmişti.” (s. 460)

- * “Süleyman Nüzhet, Şakir’in bu kuvveti bulabilmesine biraz mütehayyir ve devam edip edemeyeceğinde şüphe-dâr idi; **sonra bunu Şeyda Bey’in, kendi tarafından icra edilmiş nüfuz ve tesire haml edeceğini düşünmüştü**, hatta İrfan’ın ve ...” (tef. 130)

“Süleyman Nüzhet, Şakir’in kendinde *bu gücü* bulabilmesine biraz *şaşırmaktaydı* ve bunun (sonuna kadar böyle) gidip gitmeyeceğinde kuşkuluydu. Üstelik İrfan’ın ve ...” (s. 460)

4- Sadeleştirme

Kitap halindeki *Nesl-i Ahîr* sadece eski yazıdan yeni harflere aktarma şeklinde düzenlenmemiştir. Yeni harflere aktarılan metinde sadeleştirme yoluna da gidilmiştir. Ancak bu işlem sırasında bazen yanlış karşılıklar verildiği, bazen Türkiye Türkçesinde işlek olarak kullanılan kelimelerin bile sadeleştirmeye tâbi tutulduğu görülmektedir. Bu sadeleştirme işlemi sırasında bulunan karşılıkların bir kısmı anlamsız ya da Türkçe’de işlek kullanımı olmayan kelimelerden oluşmaktadır. Sadeleştirme işlemi sıra-

sında belki yazarın kullandığı şekliyle bırakılsa anlaşılabilir kelimeler anlaşılabilir hale gelmiştir.

Metnin sadeleştirilmesi ile ilgili olarak kitabın giriş kısmında geniş bir açıklama yer almaktadır. Bu açıklamada sadeleştirmenin ciddi ve çaba isteyen bir işlem olduğu belirtildikten sonra bu çalışmada sadece eserin dilinin ve anlatımının yaşayan Türkçeye uydurma çabası güdülmediği, “eserin yazarı”nı, “yazıldığı dönem”i ve bu dönemin özelliklerini okuyucuya tanıtmaya çabasının da göz önünde bulundurulduğu ifade edilmiştir. Sadeleştirme ile ilgili açıklamalar arasında yer alan şu cümleler dikkat çekici ve düşündürücüdür:

“Kaldı ki bizim hizmetimiz -eğer varsa- salt eserin dilini ve anlatımını günümüze uyarlamak çabasından ibaret değildir. Zaten biz, eski ölümsüz eserlerimizi günümüze uyarlamaktaki basit “sadeleştirme” deyimine de bütünüyle karşıyız. Sadeleştirme -bizde yaygın ve yanlış olarak anlaşıldığı ve değerlendirildiği gibi- eskimiş sözlerin yerine, sözlüklere bakarak, uysun uymasın, onların yeni karşılıklarını koymak değildir. Şurası bir gerçektir ki bu tür sadeleştirme çalışmalarında bu işi bu kadar basit ve kolay sananlar, sadeleştirdikleri eserleri büyük çoğunlukla mahvettiklerinden başka, kendileri de konuya hem yarardan fazla zarar vermekte, hem de gülünç duruma düşmektedirler.” (s. 18)

A) Yanlış Karşılıklar

* Romanın adı olan Nesl-i Ahîr tamlamasındaki “ahîr” kelimesinin sözlük anlamı “en son”dur. Ancak başlık “Son Kuşak” olarak verildiği gibi metin boyunca “ahîr”in karşılığı olarak “son” kelimesi kullanılmıştır. Kitabın giriş kısmında bu şekilde kullanımın sebebinin de açıklandığı görülmektedir. Bilimsellikten çok uzak olan bu açıklama şu şekildedir:

“Birçok kimselerce bilineceği üzere Nesl-i Ahîr en son kuşak anlamındadır. Biz bunu, biraz genelleştirerek, Son Kuşak olarak verdik” (s. 19)

- * “ufak bir selâmla” (tef. 22) karşılığı “ufak bir takımla” olarak verilmiş (s. 89)
- * “müfrit bir tezat ile” (tef.62) karşılığı “sarı bir zıtlıkla” olarak verilmiş (s. 226)

- * “mütehakkim bir sada” (tef. 74) karşılığı “alaylı bir *sesle*” olarak verilmiş (s. 265)
- * “nim aydınlığıyla” (tef. 99) karşılığı “yarı karanlığında” olarak verilmiş (s. 353).
- * “mebhut” [*şaşkın*] (tef. 120) karşılığı “suskun” olarak verilmiş (s. 423)
- * “... dudaklarının arasında bir safir-i nefret ü adavet ötüyor gibiydi.” (tef. 122) karşılığı “dudaklarının arasından *bir tiksintinin ve düşmanlığın borusu* ötüyor gibiydi.” olarak verilmiş (s. 431)
- * “Cüneydle Fahur sinerek edib-âne oturdular.” (tef. 132) karşılığı “Cüneytle Fahur sinerek bir yana oturdular.” olarak verilmiş (s. 465)

B) Türkiye Türkçesi'nde İşlek Kullanımı Olmayan Veya Bozuk Bir Türkçeyle Verilmiş Karşılıklar

Arapça ya da Farsça kelimelerle oluşturulmuş bazı kelime grupları veya cümlelere karşılık aranırken Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde bulunan ancak yaşayan dilde kullanılmayan kelimelerin seçildiği veya adeta Türkçe'yi yeni öğrenmiş bir yabancı'nın dilini çağrıştıracak derecede bozuk bir Türkçe'nin kullanıldığı görülmektedir.

- * “köhne bir muganniye” (tef. 8)
“kağsamış bir *şarkıcı kadın*” (s.44)
- * “mazlum” (tef. 20)
“kıyıma uğratılmış” (s. 83)
- * “seni temin ederim” (tef. 74)
“seni güvendirmek isterim.” (s.265)
- * “gürültüsüz, arızasız bir hayat” (tef.78)
“pürüzsüz, tekleme yapmaz bir hayat” (s.280)
- * “böyle mahûf bir girdâbe” (tef. 78)
“böyle *korkunç* bir çevrinti” (s.280)
- * “muâheze etti” (tef. 116)
“kakındı” (s. 409)

- ★ “istidlâlât” (tef. 97)
“tanıtlamalar” (s. 346)
- ★ “izzet-i nefis-i reclânesine” (tef. 107)
“erkeklik özbenliği onuruna” (s. 380)
- ★ “garip bir takayyüd içinde” (tef. 118)
“saklıyorsun halinde” (s. 417)
- ★ “makâm-ı me’mûriyet” (tef. 122)
“görevinin makam odası” (s.431)
- ★ “Süleyman Nüzhet bu darbeyi aldıktan sonra ...” (tef. 123)
“Süleyman Nüzhet bu vuruşu yedikten sonra ...” (s. 434)
- ★ “Me’mûriyetinden istifa etmek belki mümkün olur.” (tef. 123)
“Görevini terk ederek ayrılmak belki mümkün olur” (s. 435)
- ★ “... ve bunlara rağmen fark edilmemek mümkün olmayan bir inhi-
tat ile İffet Hanım’da her gün bir parça daha istidâd-ı sukût
vardı.” (tef. 130)
“Bütün bunlara *karşın göze çarpmaması* mümkün olmayan bir *çöküşle*
İffet Hanım’da, gözle görülmeyen bir düşüşle düşüş vardı.” (s.
458)
- ★ “Kim iddia edebilir ki Gıyas son memuriyetini bana medyûn değil-
dir?” (tef. 135)
“Kim ileri sürüp tersini söyleyebilir ki Gıyas bu son *görevini* bana
borçlu değildir diye?” (s. 475)
- ★ “Senin paşa ile münasebâtının esbâbını çoktan keşfetmiş olmak id-
diasındayım.” (tef. 138)
“Senin paşa ile *ilişkilerinin sebeplerini* çoktan sezmiş anlamış olmak
savındayım.” (s. 484)
- ★ “Şeyda Bey bu hareketi fark etmemiş görünerek ...” (tef. 139)
“Şeyda Bey onun bu tutumunun ayrımında değilmiş gibi görünerek
...” (s. 489)
- ★ “Oh! Eminim, pek taraftar olacak ...” (tef. 141)
“Oh! Bundan çok güvenliyim, hem de pek eğilimli olacak ...” (s.
496)

C) Gereksiz Sadeleştirme

Türkiye Türkçesi'nde işlek olarak kullanılan ve hepimizin günlük konuşmalar sırasında defalarca yer verdiğimiz kelimeler için neden sadeleştirme ihtiyacı hissedildiğini anlamak hiç mümkün değildir.

- * “alet”; karşılığı metin boyunca “*araç ve gereç*” olarak verilmiş.
- * “arzu”; karşılığı metin boyunca “*istek*” olarak verilmiş.
- * “azap”; karşılığı metin boyunca “*ezinç*” olarak verilmiş.
- * “cevap verdi”; karşılığı metin boyunca “*karşılık verdi*” olarak verilmiş.
- * “etraf”; karşılığı metin boyunca “*yan yöre*” veya “*iki yan*” olarak verilmiş.
- * “endişe”; karşılığı metin boyunca “*kaygı*” olarak verilmiş.
- * “fark”; karşılığı metin boyunca “*ayrılık*” olarak verilmiş.
- * “fakat”; karşılığı metin boyunca “*ama*” olarak verilmiş.
- * “fikir”; karşılığı metin boyunca “*görüş ve öneri*” olarak verilmiş.
- * “galiba”; karşılığı metin boyunca “*sanırım*” olarak verilmiş.
- * “hayret”; karşılığı metin boyunca “*şaşıklık*” olarak verilmiş.
- * “hürmet”; karşılığı metin boyunca “*saygı*” olarak verilmiş.
- * “ihtiyaç”; karşılığı metin boyunca “*gereksinim*” olarak verilmiş.
- * “intikam”; karşılığı metin boyunca “*öç*” olarak verilmiş.
- * “kalp”; karşılığı metin boyunca “*yiğrek*” olarak verilmiş.
- * “küçük”; karşılığı metin boyunca “*ufak*” olarak verilmiş.
- * “lâûbali”; karşılığı metin boyunca “*senli benli*” olarak verilmiş.
- * “macera”; karşılığı metin boyunca “*serüven*” olarak verilmiş.
- * “memleket”; karşılığı metin boyunca “*ülke*” olarak verilmiş.
- * “meşgul”; karşılığı metin boyunca “*dolu*” olarak verilmiş.

- * “minnettarım”; karşılığı metin boyunca “*minnetliyim*” olarak verilmiş.
- * “rüya”; karşılığı metin boyunca “*düş*” olarak verilmiş.
- * “saadet”; karşılığı metin boyunca “*bahtiyarlık*” olarak verilmiş¹³.
- * “sahil”; karşılığı metin boyunca “*deniz kıyısı*” olarak verilmiş.
- * “serbest”; karşılığı metin boyunca “*özgün*” olarak verilmiş.
- * “tasavvur”; karşılığı metin boyunca “*tasarım*” olarak verilmiş.
- * “teselli”; karşılığı metin boyunca “*avunç*” olarak verilmiş.
- * “vatan”; karşılığı metin boyunca “*yurt*” olarak verilmiş.

5- Özel İsimlerin Yazımı

Kitabın başında yer alan açıklamada yer, şahıs, mekân, eser gibi özel isimlerin okuduğu gibi yazıldıkları belirtilmektedir. Romanda geçen özel isimlerin büyük kısmı yabancıdır. Yabancı isimleri okunuşu ile yeni harflere aktarmak okuyucu için pek çok kelimenin anlam ifade etmemesine yol açmaktadır. Üstelik kitapta özel isimler farklı sayfalarda farklı imlâlarla yazılmıştır.

- * “La Fille De Madame Angot”; “La Fiy de Madam Anfo” (s. 41) ve “La Fiy de Madam Danfo” (s. 42)
- * “Lectures Pour Tous”; “Lektür pür tu” (s. 60) ve “Lectures Pour Tous” (s. 376)
- * “Rondinella”; “Rondinella” (s. 235, s. 236) ve “Dondinella” (s. 236)
- * “Afif Seraceddin”; “Afif Seraceddin” (s. 118- 124) ve “Arif Seraceddin” (s. 490, s. 492)

¹³ Arapça ya da Farsça’dan dilimize geçen kelimeler için Öz Türkçe karşılıklar bulmak için büyük bir gayret gösterildiği ortadadır. Ancak Arapça bir kelimeye niçin Farsça bir karşılık verildiğini anlamak mümkün değildir.

6- Dipnotlar

Okuyucunun bilmediği terim, özel isim ya da meseleler için dipnotlarda açıklamalar yapmak son derece gerekli bir çalışmadır. Hele yayıma hazırlanan eserin yazılış tarihinin üzerinden geçen zaman içinde büyük değişimler yaşandıysa, yeni nesillerin bilgi birikimleri önceki nesillerden belirgin bir şekilde farklılaştıysa dipnotlardaki açıklamalar kaçınılmaz olur. Bir metni yeni harflere aktarmanın ve bilinmeyen ifadelerin açıklanmasını vermenin ötesinde dipnotlarda metnin anlamını bütünlemek ve okuyucuyu bilgilendirmek üzere açıklamalar yapmak ayrı bir çalışmayı gerektirir. Kitabı yayıma hazırlayan şahısın da bu bilgileri verebilmek için ciddi araştırmalar yapması şarttır. Ancak dipnotlar verilirken keyfi hareket etmek, anlamı, açıklaması bilinen yerlerde bu bilgileri aktarıp araştırma gereken yerleri atlamak hazırlanan eserin ciddiyetini zedeler. Bunun yanı sıra gelişigüzel, hiçbir amaç ifade etmeyecek açıklamalar vermek, dikkatsizce dipnotları kullanmak, asıl açıklama yapmak gereken yeri atlayıp sayfalar sonra açıklama vermek veya dipnotta gönderme yapılan yerde açıklama yapmayı unutmak dipnotların güvenilirliğini tamamen yok eder. Ne yazık ki bütün bu sayılan kusurlar *Nesl-i Ahîr*'in kitap halindeki tek nüshasında mevcuttur.

- * “Bu derece gayr-ı müesses şübehât üzerine onların rahatını ihlal edecek şeylere kâdir miydiler?..” (tef. 48) cümlesi kitapta “Bu derece *aslında ortada var olmayan kuşkular* üzerine onların rahatını bozacak şeylere (gerçekten) *güçleri yeter miydi?..*” (s. 179-180) şeklindedir ve bu cümleye dipnot düşülmüş ve ne maksatla yapıldığı anlaşılmaz bir şekilde bu cümlemin tefrikadaki hali verilmiştir. (s. 180)
- * 113. tefrikada geçen “davavekili” kelimesinin kitapta karşılığı “avukat” (s. 399) olarak verildikten sonra dipnot düşülmüş ve değiştirilen yüzlerce kelime varken ve hiçbirini için açıklama yapmak gereği duyulmazken bu kelime için “*Metinde davavekili olarak geçiyor*” (s. 399) şeklinde bir açıklama yapılmıştır.
- * 118. tefrikada geçen ve Halit Ziya’nın bu metinde daha önce de birkaç kere kullandığı “açıkladı” kelimesi için dipnot düşülmüş ve “*Günümüzde seksen yıl önce yazılmış olan eserde “açıkladı” sözcüğü aynen geçmektedir. Halid Ziya’nın dilinde böyle şaşırtıcı yeniliklere sık*

sık *raslanılmaktadır*.” (s. 416) biçiminde anlamsız bir açıklama yapılmıştır.

- * “Eşya için müşkülata uğrayacaklardı, hele onun bir odasında bütün ressamlığa, hakkaklığa, nakkaşlığa, o bin türlü meraklarına ait öyle yer tutan teferrûâtı var ki bunları ne yapacağına mütehayyirdi.” (tef. 119) cümlesi kitapta “*Eşyaları için zorluk çekeceklerdi*. Hele onun bir odasında bütün ressamlığa, tahta oymacılığına, nakkaşlığına o bin türlü meraklarına *ilişkin* öyle çok yer tutan pek çok *öteberi* vardı ki ...” (s. 421) şeklindedir.

Bu cümlede “nakkaş” kelimesi için dipnot düşülmüştür. Bu dipnotta “*Kitabın sonundaki “Küçük Sözlük”e bkz.*” (s. 21) açıklaması yer almaktadır. Ancak bahsi geçen sözlükte “nakkaş” kelimesinin açıklaması yoktur. Bunun yerine metnin aslında yer alan “hakkak” kelimesinin açıklaması vardır. Oysa yukarıdaki cümlede de görüldüğü üzere kitap haline getirilmiş *Nesli Ahîr*’de geçen cümlede “hakkak” kelimesi hiç kullanılmamış, “maden, şimsir v.b. üzerine çelik kalemle yazı, resim ve çeşitli şekiller yapan sanatçıya verilen ad” olan hakkak “tahta oymacılığı” ile karışılanmıştır.

- * “Bu meseleyi hallederiz dedi; İrfan şimdi bize biraz musiki yapsın ...” (tef. 119) cümlesi kitapta “Bu sorunu *çözümleriz*, dedi; şimdi İrfan bize biraz musiki yapsın ...” (s. 421) şeklindedir.

Öğelerin sırasının da isteğe göre değiştirildiği bu cümlede bir dipnot düşülmüş ve “*Yazarın anlatımı*” açıklaması yapılmıştır.

- * “... bu mezâmîr-i ulvîyenin bütün ıztırâbât-ı beşeriyye için inleyen eninlerini” (tef. 120) ifadesi için “... bu *yücelik dolu* mezamirin bütün *insanlık ıstırapları* için sese dönüşmüş iniltileri ...” (s. 424) karşılığı verilmiştir. Nağme anlamına gelen “Mezâmîr” kelimesinin olduğu gibi bırakıldığı ve dipnot düşülerek okuyucunun kitabın sonundaki Küçük Sözlüğe yönlendirildiği görülmektedir (s. 424). Ancak ne yazık ki sözlükte bu kelimenin açıklaması yoktur.

- * “Mesajeri”, “Lectures Pour Tous”, “Azade” gibi bazı dipnot gerektiren özel isimler için ilk geçtikleri yerlerde değil de romanın sonlarına doğru tekrar kullanıldıklarında dipnot verilmiştir. 31. sayfada ilk kez geçen “Mesajeri”nin açıklaması 433. sayfada, 60.

sayfada ilk kez geçen “Lectures Pour Tous”nun açıklaması 376. sayfada, 294. sayfada ilk kez geçen “Azade”nin açıklaması 422. sayfada yapılmıştır.

Sonuç Yerine

Bir edebî metnin aslını bozmaya, yanlış okumalar ve özensiz sadeleştirme bir yana yazarın anlatımını yetersiz bularak eklemeler yapmaya, yazarın uygun görülme-yen cümlelerini (!) atmaya ve bunu ömrünü edebiyata vermiş Halit Ziya Uşaklıgil’in romanı olarak takdim etmeye kimse-nin hakkının olmaması gerekir. Hele ki bu metin ulaşılması çok zor olan ve Türkiye’nin üç ilindeki beş ayrı kütüphanelerden elde edilebilecek bir gazetenin pek çoğu yırtılmış, tahrip olmuş sayfalarında bulunabilecek bir metinse yayıma hazırlayanın çok daha dikkatli olması gerekmektedir. Çünkü bu eseri araştırmalarında kullanmak isteyenler veya Halit Ziya Uşaklıgil’in külliyatının bir parçası olarak okumak isteyenler -hele Osmanlıca problemi de varsa ya da tefrikaları bulabilmek için üç ili dolaşarak orijinal metni elde etme çabası ile zaman harcayacaklarsa- yayımlanmış olan tek nüshaya ister istemez bağlı kalacaklardır.

Osmanlıca bilen herkesin eski harflerle yazılmış edebî metinleri yeni harflere aktarması doğru değildir. Hatta günümüzde bu yayımların eski harfleri hiç bilmeyenler tarafından sadece ticari gaye ile daha önce yeni harflere aktarılmış nüshalardan yola çıkılarak yapıldığı da bilinmektedir. Ne yazık ki ciddiyetten uzak hazırlanmış olan bu metinler kitapçılardan öğrencilerin ellerinde geçmekte ve klasiklerimiz arasına girmiş eserler genç kuşaklara orijinal hallerinden çok uzak bir şekilde takdim edilmektedir.

Yeni harflere aktarma ve gerekirse sadeleştirme çalışmaları mutlaka akademik disiplin almış olan konunun uzmanları tarafından bir ekip çalışması içinde yapılmalıdır. Önce sık sık sözlüklere müracaat edilerek metin doğru okunmalı, defalarca gözden geçirilmeli ve gözün daima aldanmaya müsait olduğu hatırlanarak karşılıklı okumalarla metnin doğru okunup okunmadığı kontrol edilmelidir. Bunun yanında son derece kültürlü olan yazarlar tarafından yazılmış eski metinlerde yazarın özel ilgi alanları veya devrin sosyal veya siyasi hayatı doğrultusunda eserine aldığı

özel isimler veya terimler bulunmaktadır ve bu ifadeler metnin anlaşılması açısından bugünün okuyucusu için açıklanmaya muhtaçtır. Metni yayıma hazırlayanların bu tip açıklamalar için de ciddi bir araştırma yapmaları ve dipnot veya son not biçiminde bu bilgileri de okuyucuya aktarmaları faydalı bir çalışmadır. Bütün bunlar göz önüne alındığında eski harfli bir metnin edisyonu sabır, ciddiyet, akademik dikkat ve emek gerektiren önemli bir faaliyettir.

“CASE STUDY OF REPUBLICATION AFTER WORD SIMPLIFICATION:
NESL-I AHÎR”

Abstract

Nesl-i Ahîr, serialized in Sabah between 7 September 1908 and 5 March 1909, was neither incorporated into a book and published nor simplified before the writer's death. The only copy of the work on hand is the simplified edition prepared by Semsettin Kutlu in 1990 under the sunheading Son Kuşak. However, in this only book edition of Nesl-i Ahîr, it appears that it was greatly moved away from the original text during the translation into new letters and simplification process, and in the possession of Semsettin Kutlu preparing this edition, the text penned by Halit Ziya was greatly changed.

Nobody has the right to intervene in a literary text or especially change the style of the writer, and it is also of great gravity that a work was exposed to such an intervention years later during the time when it was prepared for publication even if it had not been incorporated into a book before the death of Halit Ziya, “a great master of style”. Nesl-i Ahîr's this simplified edition is regrettably not of a quality that can be used scholarly by the researchers of literature and the specialists of other disciplines, and it is also away from the exposition that an ordinary reader can easily follow.

One of the first missions of literary science is to “gather together its materials”, that is, to “reveal the authenticity of the text”. Otherwise, it might become rather difficult to analyse “literary works” critically and understand them within their historical framework. In this study, the difference between the presently available only edition of Nesl-i Ahîr and the copies left by its writer to the newspaper in serialized forms will be put forward, and thus, attention will be drawn to the fact that edition is rather difficult and requires a serious work so as not to give any harm to the original text.

Keywords

Literary work, edition, criteria in edition, simplification, Nesl-i Ahîr, Son Kuşak